

SMALL BUSINESS

ESSENTIAL TAX GUIDE

Follow us on

XILETELO XA NKOKA XA XIBALO XA SARS XA BINDZU LERITSONGO

Xiletelo lexi xi nyika vuxokoxoko bya nkoka eka Mabindzu Lamatsongo, Lamatsongo Swinene na ma le Xikarhi (SMMEs) na swiboho swa wona swa xibalo leswi yelanaka na ntsariso wa xibalo, ku fayila, na hakelo eka Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga (SARS). Xi tlhela xi katsa vuxokoxoko eka mixaka yo hambanahambana ya xibalo lexi u nga va ka na vutihlamuleri eka xona hi ku ya hi vukulu na ntumbuluko wa bindzu ra wena.

Hi mhaka ya swiboho swo tala swa xinawu na xibalo leswi fambisanaka na mixaka yo hambanahambana ya mabindzu, loko u nga si sungula bindzu, u fanele hi ku sungula boha mayelana na muxaka wa enthithi leyi u lava ku yi sungula.

Vutihlamuleri bya n'winyi wa bindzu

Emakumu, vinyi va bindzu va na vutihlamuleri byo fayila no endla hakelo eka SARS hi ndlela yo lulama na hi nkarhi. Leswi a swi khathaleki leswaku u na Mutokoti wa swa Xibalo kumbe un'wana loyi a tirhanaka na timhaka ta wena ta xibalo.

Tihakelo ta xibalo

Tihakelo ta xibalo ti nga endliwa hi ku tirhisa eFiling kumbe rhumelo wo kongoma wa le bangi. Tihakelo ti fanele ku endliwa hi nkarhi ku papalata ntswalo na mixupulo. SARS yi nge he amukeli hakelo ya ticheke endzhaku ka N'wendzambahala 2020.

Nhlayiso wa tirhekhodo

Nhlayiso wa kahle wa tirhekhodo wu pfuna ku hlamusela leswi tivisiweke eka ntlheriso wa wena wa xibalo xa malinghena laha SARS eka xiyimo lexi SARS yi nga na swivutiso mayelana na vuxokoxoko lebyi tivisiweke eka ntlheriso wa wena. Ku hlayisa tidokhumente to seketela to fana na swilipi swo xava, tiinvhoyisi, tirhasiti, swilipi swa diphoziti swa le bangi na tidokhumente tin'wana swi ta ku pfuna ku fambisa timhaka ta wena ta xibalo no tiyisisa leswaku u tshama u landzelela xibalo.

Mixaka ya bindzu na vutihlamuleri bya xibalo

Mixaka ya bindzu	Nhlamuselo	Vutihlamuleri bya xibalo
Muxavisi a ri yexe/N'winyi	U tirha a ri yexe eka xikalo lexitsongo no fambisiwa hi vanhu lava nga tithola hi voxe. Swi katsa mabindzu lama nga ri ki ma ximfumo. A ku na xilaveko xo titsarisela na Khomixini ya Nhundzu ya swa Vutlharhi na Khamphani na CIPC.	Titsariseli Xibalo xa Malinghena xa Munhu hi Yexe (PIT) no tivisa malinghena ya bindzu ra wena hi lembe eka Ntlheriso wa Xibalo xa Malinghena xa Munhu hi Yexe (ITR12). Laha u faneleke ku hakela SARS, u fanele ku endla tano ku nga si fika siku ro hetelela ra hakelo leri kombisiweke eka Xitiviso xa Nhlelelo (ITA34).
Xinakulobye	Vanhu vambirhi kumbe votala lava nga na ntsakelo wo fana lava hlanganaka swin'we ku fambisa bindzu. A ku na xilaveko xo titsarisela na CIPC. Nakulorhi un'wana na un'wana u ta hakerisiwa xibalo etlhelo hi ku ya hi nkavelo wa vona eka bindzu.	Titsariseli Xibalo xa Malinghena xa Munhu hi Yexe (PIT) no tivisa malinghena ya bindzu ra wena hi lembe eka Ntlheriso wa Xibalo xa Malinghena xa Munhu hi Yexe (ITR12). Laha u faneleke ku hakela SARS, u fanele ku endla tano ku nga si fika siku ro hetelela ra hakelo leri kombisiweke eka Xitiviso xa Nhlelelo (ITA34).
Tikhamphani ta Phurayivhete/ Vanhu kumbe Khoporexini yo Pfaleka	Bindzu ra ximfumo leri lavekaka ku tsarisela na CIPC no kuma nomboro ya ntsariso wa khamphani. Khamphani a yi katsiwi eka n'winyi naswona n'winyi u ta laveka ku rhumela Xibalo xa yena xa Malinghena xa Munhu hi Yexe.	<ul style="list-style-type: none"> » Ntsariso lowu tiendlekelaka hi woxe eka Xibalo xa Malinghena xa Bindzu (CIT) loko ku titsariseriwa na CIPC no tivisa CIT hi lembe eka fomo ya ITR14 » Titsariseli VAT – loko u ringanerile » Titsariseli PAYE – loko u ringanerile na swibalo swo Hlawuleka swa Mabindzu Lamatsongo: Xibalo xa Mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu, SBC kumbe ETI. » Tihakelo ta swibalo
Tikhooparethivhi	Khooparethivhi yi vumbiwa loko ntlawa wa vanhu lava nga na mitsakelo yo fana, va hlangana ku fikelela xikongomelo xo karhi xa ikhonomi, xa swa vanhu kumbe xa ndhavuko, xo fana na xitokofela, bindzu ra vaaki ra swa vurimi, na swo tala. Khooparethivhi yi laveka leswaku yi ti tsarisela na CIPC. Tikhooparethivhi ti hakerisiwa xibalo tanihi tikhamphani.	Vona Tikhamphani ta Phurayivhete/ta Vanhu kumbe Tikhoporexini to Pfaleka.

Xana u titsarisela rini Xibalo?

Endzhakukaloko u tsariserile khamphani ya wena na Khomixini ya Nhundzu ya swa Vutlharhi na Khamphani (CIPC) leyi khale a yi vuriwa CIPRO eka www.cipc.org.za, SARS yi ta ku tumbuluxela nomboro ya rheferense ya Xibalo xa Malinghena ya Khamphani (CIT). Muyimeri wa Khamphani u fanele ku titsarisela eka SARS eFiling ku engetela leswintshwa eka vuxokoxoko no endla tirhirsakixini hi ndlela ya xielekitroni na xihatla eka SARS.

Vatitirhi/Muxavisi hi Yexe kumbe vanhu lava nga eka Swinakulobye va fanele va titsarisela Xibalo xa Malinghena xa Munhu hi Yexe (PIT) hi ku kongoma na SARS hi ku tirhisa SARS eFiling.

Vutihlamuleri bya wena bya xibalo

Loko ku ve tanihi munhu loyi a titirhaka kumbe bindzu, u laveka leswaku u tsarisa bindzu ra wena na SARS, fayila mitlheriso ya wena ya xibalo no hakela swibalo leswi lavekaka hi nkarhi.

Tindlela ta xihatla to burisana na SARS

Mimbhurisano ya wena na SARS yi ta humelela eka inthanete hi ku tirhisa SARS eFiling. Loko u xavisa tanihi munhu hi yexe naswona u nga ri na nomboro ya rheferense ya xibalo xa malinghena, u fanele ku titsarisela tanihi muhakelaxibalo eka eFiling, ku tumbuluxa phurofayili, u ta tumbuluxeriwa nomboro ya rheferense ya xibalo. Ku titsarisela eFiling:

- » Endzela webusayiti ya SARS www.sars.gov.za no tilika eFiling ku landzela REGISTER NOW; kumbe
- » Loko u xavisa tanihi Muxavisi a ri Yexe kumbe u ri eka Xinakulobye - Kopa SARS MobiApp ku suka eka Google Play Store (Android) kumbe App Store (switirhisiwa swa Apple) no photosa eka 'REGISTER'.

U nga tlhela u langutisa vhidiyo ya le ka inthanete ya “How to register for eFiling” eka Chanele ya YouTube ya SARS.

Endzhakukaloko vuxokoxoko bya wena byi nghenisiwile leswintshwa, ngopfungopfu vuxokoxoko bya le bangi na muyimeri wa khamphani, u nga titsarisela swibalo swin'wana swo fana na VAT, PAYE na swo tala eka eFiling, handle ko endzela rhavi ra SARS.

Swibalo swo hlawuleka leswi faneleke mabindzu lamatsongo

Ku na mihlohotelo yo hambanahambana ya xibalo leyi kumekaka eka mabindzu lamatsongo lama ringaneleke ku fana na Xibalo xa Mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu (TOT), Swibalo wa Khoporexini ya Mabindzu Lamatsongo (SBC) na Nhlohotelo wa Xibalo wa Muthori (ETI)

1. Xibalo xa Mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu (TOT)

Xibalo xa Mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu xi kongomisiwile eka hunguteni no olovisa nandzeleriso wa xibalo na ndzhwalo wa vulawuri eka mabindzu lamatsongo lama nga na mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu yo fikela eka R1 million kumbe ehansi hi lembe.

Sisiteme ya Xibalo xa Mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu i sisiteme yin'we leyi sivaka Xibalo xa Malinghena, Xibalo xa Nkarhinyana, Xibalo wa Mimbuyelo ya Xuma, na Xibalo xa Tidivhidende. Mabindzu lama ringaneleke ma ta tivisa no hakela xibalo xin'we (1) (handlekalolo ku ri na nhlawulo wa VAT kumbe PAYE) no sungula ku hakela xibalo loko mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu hi lembe yi hundza R335 000.

Tsundzuka:

Bindzu leritsongo leri tsariseriweke Xibalo xa Mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu ri nga hlawula ku ti tsarisela VAT

2. Khoporexini ya Bindzu Leritsongo (SBC)

Mabindzu lamatsongo lama nga na mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu yo fikela eka R20 million ma nga ringanela ku hakela Xibalo xa Malinghena eka mpimo wa xibalo lowu hungutiweke. Loko u kombisa leswaku u bindzu leritsongo eka Ntlheriso wa Xibalo xa Malinghena (ITR14), no ringanela swilaveko hinkwaswo, mipimo leyi hungutiweke yi ta tirhisiwa hi ndlela leyi tiendlekelaka hi yoxe. A ku na xilaveko xoendla xikombelo xa mipimo leyi hungutiweke hikuva xiyimo xa SBC xi ta kumisiwa hi ku tirhisa vuxokoxoko eka ITR14 ya wena.

Xibalo xa Mixavo (VAT)

Mabindzu lama nga na mpimanyiso kumbe mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu yo tlula R1 million ma laveka ku titsarisela no hakerisa 15% ya VAT eka mphakelo wa tinhundzu lowu hakerisiwaka xibalo na vukorhokeri.

Mikhetekanyo wa ntsariso wa VAT:

Ntsariso lowu bohaka	Ntsariso hi ntsakelo
U ta laveka ku titsarisela VAT loko mixaviso ya wena yi tlula R1 million, eka nkarhi wa 12 wa tin'hweti kumbe u langutela leswaku mixaviso ya wena yi ta tlula ntsengo wolowo hi ku ya hi xibofo xa kondiraka xo tsariwa.	U nga endla xikombelo xa ntsariso hi ntsakelo loko ku ve mixaviso wa wena yi le hansi ka R1 million. Xilaveko hi leswaku nxaviso lowu endliweke wu fanele ku va wu hundzile mpimohansi wa R50 000, kumbe wu languteriwa ku hundza R50 000 eka nkarhi wa 12 wa tin'hweti. Ntsariso wa VAT hi ku tirhisa SARS eFiling swa hatlisa no olova.

Xibalo-Hi-Ku-Ya-Hi-Muholo (PAYE)

Muthori loyi a titsariseleke kumbe a faneleke ku titsarisela na SARS eka PAYE u ta tlhela a laveka leswaku a titsarisela no hakela Levhi ya Nhluvukiso wa Vuswikoti (SDL) na tihakelo ta Nkwama wa Ndzindzakhombo wa Mpfumaleko wa Ntirho (UIF) eka SARS.

Tiyisisa leswaku u titsarisela na SARS eka 21 wa masiku ma bindzu endzhaku ko hundzuka muthori, susa PAYE na UIF ku suka eka miholo ya vatirhi va wena kumbe tihakelo no hakela eka SARS n'hweti na n'hweti. Tihakelo leti ti fanele ti endliwa eka nkombo (7) wa masiku endzhaku ka mahelo ya n'hweti. Laha miholo ya vatirhi yi nga hansi ka mipimo yo hakela xibalo leyi vekiweke.

Xibalo xa Nkarhinyana

Tikhamphani hinkwato ti tsariseriwile Xibalo xa Nkarhinyana endzhaku ka ntsariso wa Xibalo xa Malinghena xa Khamphani hi ndlela leyi tiendlekelaka hi yoxe. Vnahu lava nga na mabindzu lamatsongo no hola malinghena ku suka eka bindzu leri, ku nga katsiwi muholo, va fanele va titsarisela Xibalo xa Nkarhinyana. U fanele ku tata no rhumela Ntlheriso wa Hakelo ya Xibalo xa Nkarhinyana (IRP6) kambirhi hi lembe no endla hakelo ya mpimanyiso wa wena wa malinghena.

Ntlheriso lowu wu nga fayiliwa hi ku tirhisa SARS eFiling. Hambiswiritano loko u titsariserile Xibalo xa Mali hinkwayo leyi endliwaka hi bindzu, a wu fanelangi ku rhumela IRP6.

Xibalo xa Malinghena ya Mabindzu (CIT)

Tikhamphani ti fanele ku tivisa malinghena ya tona hi lembe hi ku rhumela Ntlheriso wa Xibalo xa Malinghena (ITR14) loko ntsariso wa tona wu ta va wu hetisisiwile Ntviso wu fanele wu va wu lulamile, no vula malinghena hinkwayo na tihakelo leswaku nhlelelohenhla kumbe hansi wa xibalo wu papalatiwa. Eka lembe ra nhlaluvo leri helaka hi, kumbe endzhaku ka ti 31 Nyenyankulu 2023, mpimo wa Xibalo xa Malinghena xa Bindzu i 27% (khale a ku ri 28%).

Mikarhi ya rhumelo Ntlheriso wa Xibalo hi ku ya hu muxaka wa xibalo.

Muxaka wa xibalo	Mikarhi ya rhumelo	Fomo ya xibalo	Timhaka ta nkoka
Xibalo xa malinghena xa khamphani (CIT)	Kan'we hi lembe hi ku ya hi mahelo ya lembeximali ra khamphani	ITR14	Khamphani yi na 12 wa tin'hweti ku rhumela ITR14 endzhaku ka mahelo ya lembeximali. Makumu ma lembeximali ma kombisiwile eka setifikheti ya ntsariso wa khamphani ku suka eka CIPC
Xibalo xa Malinghena xa Munhu hi Yexe (eka vanhu lava titirhaka)	Kan'we hi lembe tanihleswi swi tivisiweke ha kona enkarhini wa nguva yo fayila	ITR12	Vaxavisi hi voxe, vatitirhi na vanhu hi voxe eka xinakulobye va fanele va tivisa malinghena ya vona ya bindzu eka ntlheriso wa xibalo xa munhu hi yexe
VAT	Eka tin'hweti timbirhi tin'wana na tin'wana ku nga si fika ti 25	VAT201	Nkarhi wu ta nyiketwa eka ntsariso
PAYE	N'hweti yin'wana na yin'wana kumbe ku nga si fika ti 7	EMP201	Rhumelo wu fanele ku endliwa eka nkombo (7) wa masiku endzhaku ka n'hweti leyi xibalo xi nga susiwa eka mutirhi.
Xibalo xa Nkarhinyana	Kambirhi hi lembe	IRP6	Eka tikhamphani: Rhumelo wo sungula wu fanele ku endliwa eka ntsevu (6) wa tin'hweti ku sukela eku sunguleni ka lembeximali. Rhumelo wa vumbirhi wu fanele ku endliwa emakumu ka lembeximali ra wena. Eka vanhu hi voxe: rhumelo wo sungula wu fanele ku endliwa hi to 30 Mhawuri naswona rhumelo wa vumbirhi wu fanele ku endliwa hi ti 28/9 Nyenyenyani lembe rin'wana na rin'wana.

Muxaka wa xibalo	Mikarhi ya rhumelo	Fomo ya xibalo	Timhaka ta nkoka
Xibalo xa Mali hinkwayo leyi endliweka hi bindzu	Kan'we hi lembe	TT03	Rhumelo wa mitlheriso ya xibalo xa mali hinkwayo leyi endliweka hi bindzu wu endliwa kan'we hi lembe ku fambisana na ku hela ka lembe ra khamphani kumbe rhumelo wa mitlheriso ya xibalo xa malinghena ya lembe, exikarhi ka ti1 Mawuwani na ti 31 Sunguti ta lembe leri landzelaka ra vanhu.
Ndzinganiso wa timali ta vatirhi	Mahelo ya Nhlangua na mahelo ya Mudyaxihi	EMP501	Rhumelo wa Masungulo wu fanele ku rhumeriwa emakumu ka Nhlangua naswona rhumelo wo hetelela wu rhumeriwa emakumu ka Mudyaxihi

DISCLAIMER: The information contained in this leaflet is intended as guidance only and is not considered to be a legal reference, nor is it a binding ruling. The information does not take the place of legislation and readers who are in doubt regarding any aspect of the information displayed in the leaflet should refer to the relevant legislation, or seek a formal opinion from a suitably qualified individual.

Ku kuma vuxokoxoko byo tala u nga -

- » Endzela pheji ra Bindzu Leritsongo eka webusayiti ra SARS www.sars.gov.za.
- » Bela SARS Contact Centre eka 0800 007277
- » Buka xitshembhisano erhavini ra SARS hi ku tirhisa eBooking system ya hina eka www.sars.gov.za.
- » Loku u ba riqingho u ri entsungeni wa malwandle, bela eka +27 11 602 2093 (ntsena exikarhi ka 8am na 4pm enkarhini wa le Afrika-Dzonga).

Contact Us

e-Contact

Visit the Small Business page on the SARS website
www.sars.gov.za

Book an appointment on
www.sars.gov.za

Phone

SARS Contact Centre
0800 007277

If calling from abroad,
on +27 11 602 2093
(only between 8am and
4pm South African time).

SCAN ME

Follow us on

2020

